

**UCHWAŁA NR LXII/541/23
RADY MIEJSKIEJ W NASIELSKU**

z dnia 28 sierpnia 2023 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób
Doznających Przemocy Domowej na lata 2023 – 2027**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2023r. poz. 40 i 572) w związku z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021r. poz.1249 ze zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2023 – 2027 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Nasielska.

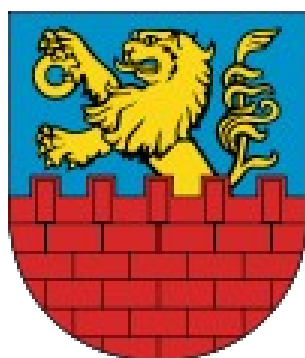
§ 3. Traci moc Uchwała nr XXI/191/20 Rady Miejskiej w Nasielsku z dnia 29 października 2020r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2021 - 2025 oraz Uchwała nr XXVI/253/21 Rady Miejskiej w Nasielsku z dnia 25 marca 2021r. w sprawie zmiany Uchwały nr XXI/191/20 Rady Miejskiej w Nasielsku z dnia 29 października 2020r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2021 - 2025.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Jerzy Lubieniecki

Załącznik do Uchwały Nr LXII/541/23
Rady Miejskiej w Nasielsku
z dnia 28 sierpnia 2023r.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ
I OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ
DLA GMINY NASIELSK
na lata 2023- 2027

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Podstawy prawne do opracowania i realizacji programu.....	4
3. Definicje przemocy.....	5
4. Przyczyny i skutki przemocy.....	7
5. Zasoby gdzie mieszkańcy gminy Nasielsk mogą otrzymać pomoc.....	8
6. Diagnoza zjawiska przemocy w gminie Nasielsk.....	9
7. Problem przemocy wśród uczniów na terenie gminy Nasielsk.....	11
8. Program ochrony ofiar przemocy domowej.....	18
9. Cele programu.....	19
10. Realizacja Programu.....	21
11. Adresaci oraz partnerzy Programu.....	21
12. Monitoring i ewaluacja programu.....	22
13. Źródła finansowania.....	22

1. Wstęp.

Przemoc stosowana wobec członków rodziny zaburza wszystkie relacje i więzi łączące rodzinę. Tworzenie warunków do prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań generujących patologie, w tym przemoc domową jest nadrzędnym celem władz gminy Nasielsk.

Stosowanie przemocy wobec najbliższych zaburza funkcjonowanie zarówno samej rodziny, jak i poszczególnych jej członków naruszając podstawowe prawa człowieka, niszcząc poczucie godności, szacunku i zaufania. Przywrócenie prawidłowego funkcjonowania rodziny wymaga podejmowania interdyscyplinarnych oddziaływań nie tylko w stosunku do osób doświadczających przemocy domowej, ale i do osób stosujących przemoc. Warto uwzględnić szczególnie ważną pozycję dziecka oraz konsekwencje przemocy.

Niniejszy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2023 - 2027 obejmuje zadania, które na gminę Nasielsk nakłada ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Realizacja Programu, w szczególności w obszarach profilaktyki, ochrony i wsparcia osób dotkniętych przemocą oraz oddziaływań wobec osób stosujących przemoc jest nastawiona na redukcję zjawiska przemocy domowej wśród mieszkańców gminy Nasielsk oraz na wzrost efektywności podejmowanych działań. Prawo do ochrony przed przemocą domową jest jednym z obowiązków państwa, którego zaniechanie może być uznane za naruszenie praw człowieka. Ustawodawca stworzył system przeciwdziałania przemocy domowej, wprowadzono także m.in. ustawową definicję przemocy domowej oraz dokonano podziału zadań pomiędzy wszystkie szczeble samorządu terytorialnego w zakresie przeciwdziałania temu zjawisku. Wydaje się bowiem, że jedynie regularna międzysektorowa współpraca wielu instytucji (ośrodków pomocy społecznej, służb mundurowych, organizacji pozarządowych, sądownictwa, oświaty, ochrony zdrowia, etc.) może być przyczynkiem do realnego zmniejszenia liczby dokonywanych aktów przemocy w środowisku domowym. Wdrożenie w życie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej jest gwarancją zintegrowanych działań profilaktycznych, interwencyjnych i pomocowych w tym zakresie. Głównym celem gminnego programu jest przeciwdziałanie przemocy domowej w gminie Nasielsk, a tym samym budowanie skutecznego działającego systemu uwzględniającego lokalne uwarunkowania i rozmiary zjawiska. Program określa szczegółowe zadania do realizowania, ukierunkowane na: rozwój systemu przeciwdziałania przemocy oraz współpracy międzyinstytucjonalnej, zapewnienie dostępności pomocy osobom i rodzinom z problemem przemocy domowej, kształtowanie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy domowej, doskonalenie kadr zajmujących się diagnozowaniem i pomocą osobom dotkniętym tym problemem oraz edukację i profilaktykę mieszkańców gminy Nasielsk. w Programie została przedstawiona analiza badań, dotycząca zjawiska przemocy domowej oraz stanu wiedzy na temat przemocy wśród uczniów Szkół Podstawowych w Nasielsku. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w gminie Nasielsk ma charakter długofalowy. Program przeciwdziałania przemocy domowej w gminie Nasielsk na lata 2023-2027 został przygotowany w ramach realizacji zadań własnych samorządu gminy na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Program składa się z podstawy prawnej, na której opiera się pomoc ofiarom przemocy oraz działania mające na celu przeciwdziałać poszczególnym zagrożeniom. Włączenie elementów teoretycznych dotyczących przemocy domowej oraz jej skutków wzbogaca Program o treści, które mogą przysłużyć się do diagnozowania sytuacji w gminie. Monitorowanie Programu oraz jego

ewaluacja mają przyczynić się do oceny Programu, a tym samym do wprowadzenia ewentualnych zmian i udoskonaleń.

2. Podstawy prawne do opracowania i realizacji programu.

Do zadań własnych gminy, zgodnie z art.6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 ze zm.) należy w szczególności:

- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc w ośrodkach wsparcia;
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Podstawą prawną działań związanych z pomocą osobom, których dotyczy problem przemocy m.in. są:

- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r.- Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. 2020r., poz.1359, z późn. zm);
- ustawa z dnia 26 października 1992 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U.2023r., poz.165);
- ustawa z dnia 6 kwietnia 1990r. o Policji (t.j. Dz. U.2023 r. , poz.171);
- ustawa z dnia 14 grudnia 2016r. Prawo oświatowe (tj. Dz.U.2023r., poz.900)
- ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (t.j. Dz. U.2022 r., poz.2230);
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny (t.j. Dz. U.2022 r., poz. 1138 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. 2022 r., poz.1375 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2023 r., poz. 40 i 572);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. 2023 r., poz. 571);
- ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2023 r., poz. 901);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. 2023 r., poz.172);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. 2021 r., poz. 1249);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. 2022 r., poz.2123).

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej jest skorelowany z Rządowym Programem Przeciwdziałania Przemocy Domowej na rok 2023 oraz Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Nasielsk na lata 2023 - 2030 przyjętą Uchwałą Nr LX/519/23 Rady Miejskiej w Nasielsku.

3. Definicje przemocy.

Definicji przemocy jest wiele, różnią się między sobą bardziej lub mniej, w zależności od punktu widzenia jej autora. Określają jednak jedno negatywne zjawisko, które jest źródłem krzywdy, upokorzenia i cierpienia słabszego.

W myśl art. 2 ust. 1 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, jako przemoc domową należy rozumieć: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej."

Przemoc domową można definiować w różnych kategoriach, m.in. prawnych, moralnych, psychologicznych i społecznych.

Perspektywy postrzegania przemocy¹:

- prawna - jest ścigana przez prawo (kodeks karny, kodeks wykroczeń),
- moralna - krzywdzenie osób słabszych to zło moralne (kodeks, wycucie moralne, sumienie, normy moralne przekazywane z pokolenia na pokolenie),
- psychologiczna – przemoc wywołująca psychiczne zjawiska, jak cierpienie, doznawanie poczucia krzywdy, bezsilność, społeczno-polityczna – przemoc na dużą skalę, grupy stosujące przemoc.

Natomiast o zjawisku przemocy mówimy wtedy, gdy zostaną spełnione cztery warunki:

- jest intencjonalna - przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie sobie ofiary,
- siły są nierównomierne - w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą osobą. Ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy,
- narusza prawa i dobra osobiste - sprawca wykorzystuje przewagę siły i narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.),
- powoduje cierpienie i ból - sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony².

Przemoc fizyczna to forma agresji łącząca się z naruszeniem granic ciała. Katalog zachowań będących przemocą fizyczną jest bardzo długi. W jego zakres wchodzi na przykład takie zachowania jak: bicie, kopanie, ciągnięcie za włosy, popychanie, szarpanie, duszenie,

1) J.Mellibruda: Charakterystyka przemocy w rodzinie (online). [Dostęp 19.10.2020]. Dostępny w Internecie http://www.niebieskalinia.pl/przewodnik_ustawa/poradnik_-_eksperti_radza/01._Jerzy_Mellibruda.pdf.

2) <http://www.boleslawiec.policja.gov.pl/www/index.cgi?numer=2&menu=1>

policzkowanie, wykręcanie kończyn, uciskanie części ciała. Demonstrowanie siły fizycznej bez konkretnej groźby użycia jej przeciwko osobie, np. poprzez niszczenie przedmiotów, wykonywanie gwałtownych ruchów naśladujących ciosy w bliskiej odległości ciała innej osoby, wywołujące u niej lęk. Wobec różnorodnych definicji przemocy postuluje się przyjęcie zasady, że zawsze tam, gdzie sposobem działania sprawcy jest jakiegokolwiek wykorzystanie siły fizycznej (nawet poprzez jej demonstrację) mamy do czynienia z przemocą fizyczną.

Przemoc psychiczna jest niepożądanym oddziaływaniem na psychikę drugiego człowieka. Naruszeniem jego woli, poczucia bezpieczeństwa, samooceny, wolności wyboru - jednak nie poprzez fizyczne zmuszenie do określonego zachowania, ale poprzez podjęcie działań lub wytworzenie atmosfery wywołującej zależność pomiędzy osobą stosującą przemoc psychiczną, a osobą która jej doznaje. Przykładami przemocy psychicznej jest zastraszanie, poniżanie, obrażanie, groźenie, upokarzanie, celowe wprowadzanie w błąd, posądzanie o zdradę lub inne przewinienia, wmawianie choroby psychicznej, permanentne narzucanie swojego zdania, stwarzanie sytuacji zależności lub podległości u osoby doznającej przemocy, wyszydzanie, izolowanie od świata zewnętrznego, ignorowanie, groźba odebrania dzieci. W pewnych okolicznościach zachowanie osoby stosującej przemoc może wywoływać wątpliwości co do tego, czy jest ono przemocą fizyczną czy psychiczną.

Przemoc seksualna obejmuje różne działania, w tym wymuszony stosunek płciowy (gwałt) w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy w ramach związku lub poza nim, molestowanie seksualne (w tym domaganie się stosunku płciowego w zamian za pracę), wykorzystywanie seksualne dzieci, osób niepełnosprawnych intelektualnie bądź fizycznie, zmuszanie do prostytucji, a też dotkliwe krytykowanie zachowań seksualnych.

Przemoc ekonomiczna polegająca na całkowitym uzależnieniu finansowym ofiary przemocy od sprawcy, przybiera ona różne formy: począwszy od pełnego kontroli i nakazów wydzielania pieniędzy, do zaciągania kredytów czy zmuszania do ich zaciągania wbrew woli partnera, może to być też odbieranie zarobionych pieniędzy, niezaspokojenie czy lekceważenie podstawowych potrzeb materialnych bliskich osób, uniemożliwienie podjęcia pracy.

Zaniedbanie jako forma przemocy przejawia się permanentnym brakiem wykonywania prawnego obowiązku opieki nad daną osobą, co może prowadzić do narażenia tej osoby na utratę życia lub zdrowia. Polega także na niewłaściwym wykonywaniu obowiązków. Irena Pospiszyl w książce pt. „Przemoc w rodzinie” wskazuje, że zaniedbanie może polegać na biernej postawie, ale również może przejawiać się niewłaściwym wykonywaniem obowiązków, np. poprzez urojenie choroby dziecka i usilne leczenie go (syndrom Münchhausena). Syndrom ten bywa również zaliczany do jeszcze jednej rozpoznanej formy przemocy jaką jest nadopiekuńczość. Zwykle nie kojarzona z przemocą, za przemoc jest uznana, gdy dziecko traktuje się przedmiotowo dla zaspokojenia egoistycznych celów, nie licząc się z dobrem i wolą dziecka. Zatem zaniedbanie może przybrać formę braku zainteresowania daną osobą i w związku z tym zaniedbywaniem swoich obowiązków względem tej osoby, ale również może polegać na nadmiernej opiekuńczości, która prowadzi do zaburzenia prawidłowego funkcjonowania danej osoby. Za formę zaniedbania zatem można uznać nakładanie na dziecko obowiązków ponad jego możliwości rozwojowe, nawet jeśli przejawia ono zdolności w danym kierunku.

4. Przyczyny i skutki przemocy.

W codziennym życiu mówimy często, że: „ nic nie dzieje się bez przyczyny ”, również w świecie naukowym badacze zawsze dociekają przyczyny badanego zjawiska. Tak, jak w całym naszym życiu każde zachowanie ma swoją przyczynę i skutek, tak i swoje przyczyny i skutki mają wszystkie rodzaje przemocy.

Przyczyny przemocy można podzielić na kilka głównych czynników:

- czynniki biologiczne, które najczęściej mają wpływ na agresję sprawcy to m.in.: zaburzenia hormonalne, zaburzenia w ośrodkowym układzie nerwowym, zaburzenia chromosomowe, jak również zmiany w układzie limficznym i w płatach skroniowych,
- czynniki psychologiczne, które mogą sprzyjać rozwojowi przemocy, najczęściej zaliczane są: negatywne doświadczenia z okresu dzieciństwa, cechy osobowości agresywno – impulsywnej, stres, jak np. przeżywanie agresji między rodzicami, odrzucanie w roli partnera seksualnego, nieudane relacje małżeńskie, alkohol, cechy dewiacyjne, cechy wrogości, lęki, zagrożenia. Osoby nie kontrolujące swoich emocji są agresywne z byle powodu. Ich reakcja może być niewspółmierna do sytuacji, tzw. „byle głupstwo” powoduje potężną eksplozję agresji. Są to osoby bardzo drażliwe, mają często niskie mniemanie o sobie, które pragnie zagłuszyć demonstracją siły.
- czynniki kulturowe leżą u źródeł przemocy ekonomicznej, czyli tradycyjny podział ról w społeczeństwie i wielowiekowe traktowanie kobiet w sposób podrzędny w stosunku do mężczyzn,
- czynniki społeczne, które pozwalają na pojawienie się relacji społecznych np. szkoła, sąsiedztwo i miejsce pracy. Pewne cechy warunków i relacji społecznych mogą zwiększać ryzyko wystąpienia przemocy.
- czynniki relacyjne dotyczą związków i relacji danej osoby z członkami rodziny, przyjaciółmi, partnerami,
- czynniki socjologiczne, które tworzą klimat do powstawania przemocy, (np. dostępność broni, normy kulturowe i społeczne) oraz czynniki związane ze zdrowiem, polityką ekonomiczną, społeczną i edukacyjną państwa.

Skutki przemocy³:

- przemoc fizyczna – naruszenie nietykalności fizycznej – przemoc związana z intencjonalnym uszkodzeniem ciała lub zmiierzająca do jego uszkodzenia. Przemoc fizyczna niesie ze sobą choroby, które są konsekwencją działań, zespół stresu pourazowego, stres, strach, lęk.
- przemoc psychiczna – naruszenie godności osobistej – to przemoc, w której dominują groźby i przymus. Najczęstsza przemoc, która jest trudna do udowodnienia. Zniszczenie poczucia własnej wartości i godności, osłabienie psychicznych i fizycznych zdolności stawiania oporu oraz wyrobienie przekonania o daremności jego stawiania, odizolowanie od zewnętrznych źródeł wsparcia, całkowite uzależnienie ofiary od prześladowcy, strach i utrata nadziei, choroby psychosomatyczne, ciągły stres, zaburzenia snu, itp.
- przemoc seksualna – naruszenie intymności - to zmuszenie do aktów seksualnych wbrew woli. Do rodzaju tej przemocy zaliczamy gwałt, rozbieranie z użyciem siły, stosunek analny i oralny wbrew woli. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły lub emocjonalnym szantażu. Skutkiem jest obniżenie samooceny i poczucia własnej wartości, obawa do przedstawicieli płci sprawcy przemocy, zamknięcie, lęk, utrata poczucia godności.

3) <http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/8-rodzaj-przemocy>

- przemoc ekonomiczna – naruszenie własności – przemoc ta związana jest z uzależnieniem od partnera/współmałżonka ze względu na ograniczony dostęp do środków finansowych. Osoba uzależniona zmuszona jest prosić nawet o niewielkie środki pieniężne. Ponadto, osoba ta zostaje niedopuszczona do możliwości podjęcia pracy zawodowej. Przemoc ekonomiczna wiąże się celowym niszczeniem czyjejś własności, pozbawianiem środków lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby.

5. Zasoby gdzie mieszkańcy gminy Nasielsk mogą otrzymać pomoc.

Tabela 1: Zasoby gminy Nasielsk.

NAZWA	ADRES	TELEFON
INSTYTUCJE na TERENIE GMINY NASIELSK		
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nasielsku	ul. Elektronowa 3	(023) 6933006
Komisariat Policji w Nasielsku	ul. Kościuszki 29	(023) 6932840
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Nasielsku	ul. Elektronowa 3	(023) 6933000
Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Nasielsku	ul. Sportowa 2	(023) 6912503
Centrum Medyczne w Nasielsku	ul. Rostkowskiej 8	(023) 6912514
Klub Anonimowych Alkoholików w Nasielsku	ul. Św. Wojciecha 13	573237400
INSTYTUCJE na TERENIE POWIATU NOWODWORSKIEGO		
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Dworze Mazowieckim	ul. Chemików 6	(022) 3650120
Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Nowym Dworze Mazowieckim Filia w Nasielsku	ul. Piłsudskiego 6	(023) 6912647
INNE INSTYTUCJE		
Sąd Rejonowy w Pułtusku	ul. Rynek 37	(023) 6929900

6. Diagnoza zjawiska przemocy w gminie Nasielsk.

Przemoc występująca w rodzinie jest jedną z najpoważniejszych dysfunkcji, którą art. 207 § 1 Kodeksu karnego definiuje następująco: "przemoc w rodzinie to zamierzone wykorzystujące przewagę sił działanie przeciwko członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody".

Skala zjawiska przemocy w rodzinie stale wzrasta, do głównych przyczyn najczęściej zaliczany jest alkohol. Przemoc dotyka głównie kobiety oraz dzieci, najczęściej z powodu słabości charakteryzujących tę grupę. Informacja o stosowanej przemocy dociera do Policji i MOPS lub innej służby społecznej. Policja i MOPS otrzymując zgłoszenie informują pokrzywdzonych o przysługujących im prawach oraz możliwości korzystania z pomocy i wsparcia wyspecjalizowanych instytucji. Zgłoszenie prowadzi do wizyty w domu pokrzywdzonych, stałego kontaktu z zagrożoną rodziną, rozpoznaniem skali zjawiska, a przede wszystkim motywowaniem ofiar przemocy domowej do działania, w oparciu o opracowany plan pomocy.

Zjawisku przemocy domowej najczęściej towarzyszy nadużywanie alkoholu oraz liczne niepowodzenia (np. w sferze zawodowej). Niemożność poradzenia sobie ze stresującymi, niepożądanymi sytuacjami powoduje, że emocje przestają być odpowiednio rozładowane. Skala zjawiska przemocy domowej jest trudna do oszacowania ze względu na niską świadomość społeczną, spowodowaną mentalnością mieszkańców oraz niechęcią do wtrącania się w sprawy rodzinne zarówno swoich bliskich, jak i otoczenia.

Tabela 2: Ilość „Niebieskich Kart”

2021	2022	2023 (do 30.06)
26	25	12

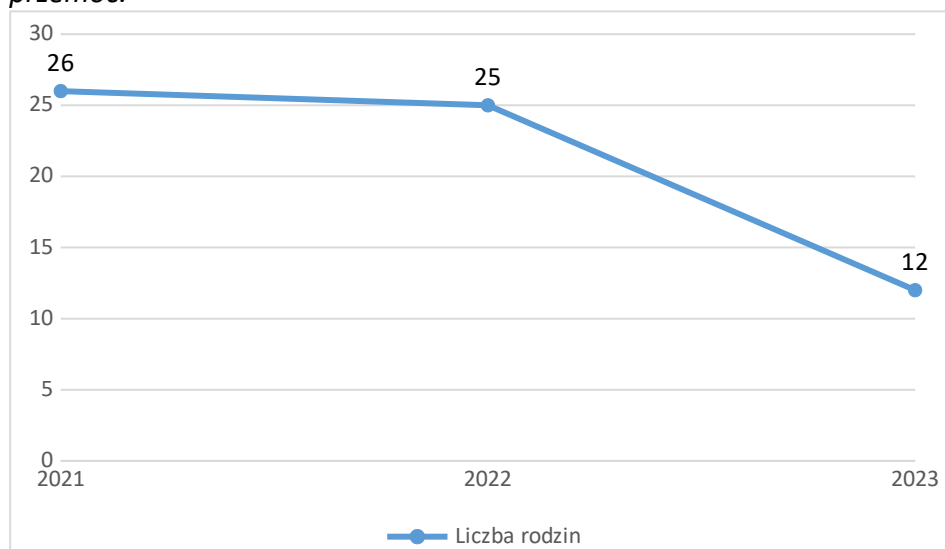
Źródło: Gminny Zespół Interdyscyplinarny

Warto zaznaczyć, że nie zawsze ilość założonych „Niebieskich Kart” oddaje stopień zjawiska przemocy w rodzinie. Bardzo często w rodzinach demonstrowana jest siła i dominacja nad domownikami, ale żadna z osób nie jest w stanie podjąć odpowiednich działań zatrzymujących oprawcę ze względu na strach przed ewentualnym następstwem. Jak podają policyjne statystyki⁴ wśród oprawców dominują głównie mężczyźni. Często to właśnie oni są również źródłem utrzymania rodziny. Zwrócenie się o pomoc w związku ze stosowaną przemocą w domu wiąże się z interwencją Policji, późniejszymi sprawami sądowymi, ewentualnym skazaniem oprawcy, co nie jest pozytywnie odbierane wśród mieszkańców niewielkich miejscowości, tym bardziej na terenach wiejskich, gdzie wciąż utrzymuje się etos oddania i trwania w małżeństwie nawet nieudanym czy dysfunkcyjnym.

W gminie Nasielsk skala zjawiska przemocy nie jest jeszcze ogromnym zjawiskiem. Warto jednak interweniować szybciej, niż zacznie dochodzić do tragedii. Dlatego najważniejsze jest kształtowanie w młodych osobach odpowiednich zachowań, poprzez naukę asertywnych zachowań, propagowanie zdrowych relacji między członkami rodzin, a także tworzenie warunków do wspólnego spędzania czasu. Poniższy wykres przedstawia liczbę rodzin objętych pomocą MOPS ze względu na stosowaną przemoc.

⁴<http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>

Rysunek 1: Rodziny objęte pomocą MOPS ze względu na stosowaną przemoc.

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nasielsku

Bardzo często wraz z przemocą pojawia się nadużywanie alkoholu. Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin objętych pomocą MOPS ze względu na uzależnienie od alkoholu. Nieznacznie zmienia się liczba rodzin korzystających ze wsparcia.

Tabela 3: Rodziny z problemem alkoholowym korzystające z pomocy MOPS

Rok	2021	2022	2023 (styczeń-czerwiec)
Liczba rodzin korzystających z pomocy	21	12	4
Liczba osób w rodzinach	45	17	4

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nasielsku

Rodziny z problemem alkoholowym to rodziny w których choć jedna osoba zażywa alkohol w sposób, który przynosi szkody pozostałym jej członkom. Problem nadużywania alkoholu dotyczy znacznej liczby rodzin z terenu gminy. W niektórych domach jest to problem codzienny, w innych nadużywanie alkoholu ma charakter sporadyczny, okazjonalny.

Na terenie gminy Nasielsk działa Miejsko-Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Nasielsku. Prowadzi działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji osób uzależnionych od alkoholu, a w szczególności zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla takich osób. Jednym z poważniejszych problemów w gminie jest prowadzenie pojazdów w stanie nietrzeźwości. W 2021 roku odnotowano 55 interwencji Policji w stosunku do osób prowadzących samochód pod wpływem alkoholu. W roku 2022 miało miejsce 66 takich interwencji, a w pierwszej połowie 2023 roku odnotowano 44 przypadki zatrzymania pojazdu prowadzonego przez osobę nietrzeźwą.

7. Problem przemocy wśród uczniów na terenie gminy Nasielsk.

Przedmiotem badania był problem doświadczania przez uczniów różnego rodzaju przemocy lub krzywdzenia.

Cele projektu badawczego:

Głównym celem badań ankietowych było uzyskanie informacji na temat występowania zjawiska przemocy domowej na terenie gminy Nasielsk oraz określenie jego skali, w perspektywie planowania efektywnych mechanizmów przeciwdziałania i profilaktyki.

Grupa docelowa objęta badaniem (respondenci):

Badania ankietowe przeprowadzone zostały w Szkole Podstawowej nr 1 im. Konstytucji 3 Maja w Nasielsku oraz w Szkole Podstawowej nr 2 im. Stefana Starzyńskiego w Nasielsku w klasach : VI, VII, VIII. W badaniu łącznie udział wzięło 60 uczniów.

Wybraną techniką była technika ankiety, natomiast narzędziami badawczymi były kwestionariusze ankiet.

Szczegółowa analiza wyników badań:

Pytanie pierwsze ankiety dotyczyło wiedzy na temat przemocy w rodzinie. Uczniowie najczęściej pojęcie to definiowali:

Cyt.: "Przemoc domowa to jest bicie";

Cyt.: "Jest to bicie i znęcanie się nad dziećmi lub innymi mieszkańcami domu";

Cyt.: "Przemoc domowa to bicie i ublizanie, rozwalanie różnych rzeczy pod wpływem agresji";

Cyt.: "Przemoc domowa to jak rodzic bije dziecko, szantażuje i wyzywa";

Cyt.: "Przemoc domowa jest to bicie, wysokie kary np. nie można wychodzić z pokoju przez tydzień, głodzenie";

Cyt.: "Przemoc fizyczna i psychiczna";

Cyt.: "Stosowanie przemocy lub złych słów";

Cyt.: "Bicie swoich domowników, złe traktowanie rodziny";

Cyt.: "Bicie i wyzywanie w domu. Alkoholizm";

Cyt.: "Krzyczenie na kogoś bliskiego" ;

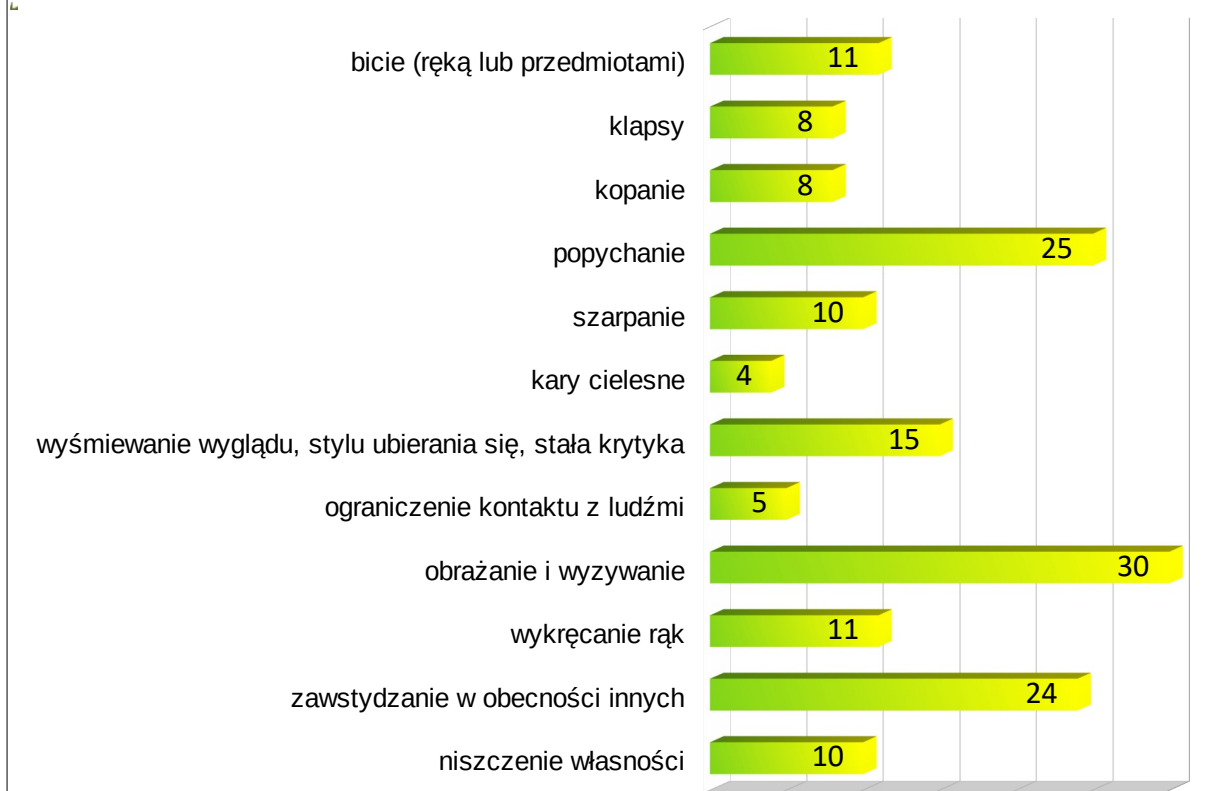
Cyt.: "Przemoc domowa jest biciem i wywoływaniem agresji";

Cyt.: "Gdy rodzice zaniedbują dzieci, biją, krzyczą i otaczają alkoholem";

Cyt.: "Bicie, dokuczanie".

Cyt.: "Znęcanie się nad kimś, szantaż, bicie".

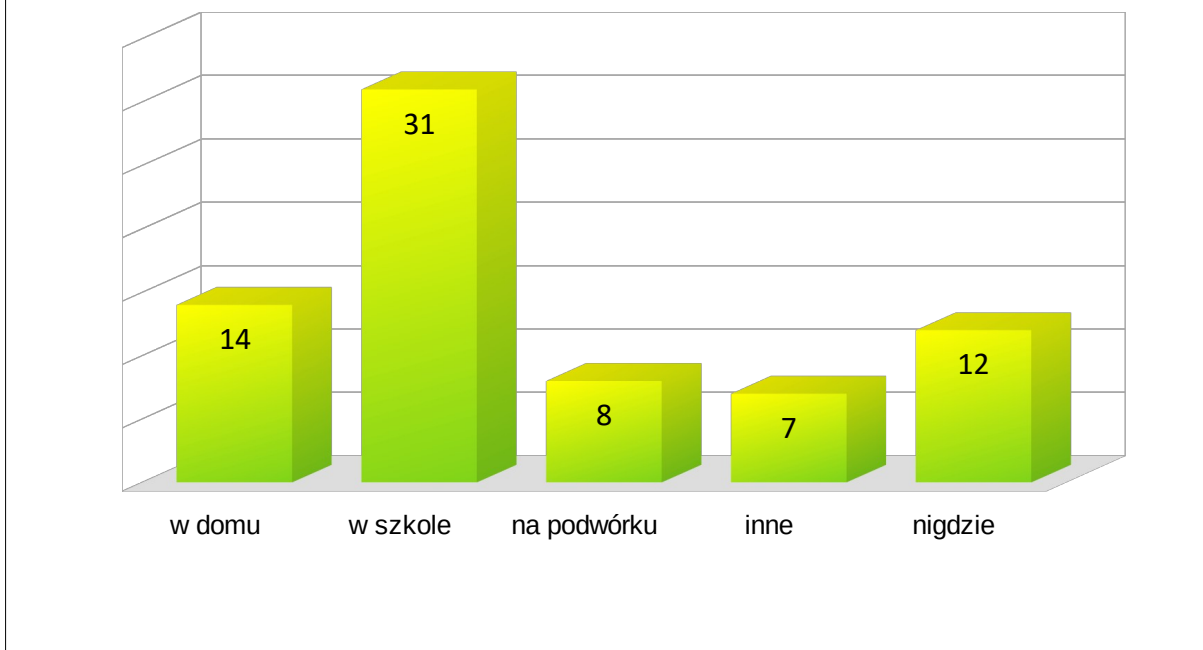
Rysunek 2: Czy doznałeś/eś kiedykolwiek jednego z wymienionych niżej zachowań?

Źródło: Opracowanie własne

Analiza odpowiedzi badanych pozwoliła ustalić, że największa grupa badanych (30) doznała takiej formy zachowań jak obrażanie i wyzywanie. W drugiej kolejności (25) ankietowani doznali popychania. Respondenci rzadziej (5) doświadczyli ograniczenia kontaktów z ludźmi, a najmniej (4) kar cielesnych.

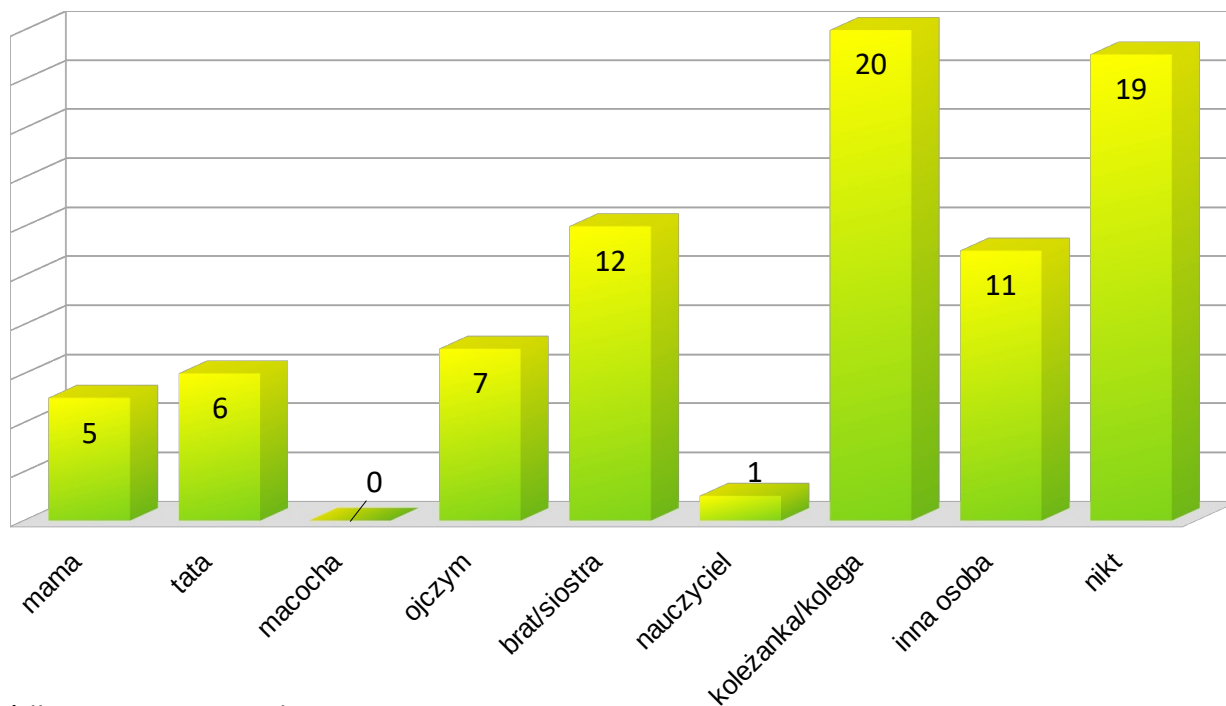
Rysunek 3: Gdzie doznałaś/eś wyżej wymienionych zachowań?

Źródło: Opracowanie własne

Dane zamieszczone na powyższym rysunku wskazują, że 31 uczniów wyżej wymienionych zachowań doznało w szkole. Na drugim miejscu znajduje się dom - 14 osób. Respondenci rzadziej wymieniali "inne" miejsca - 7 badanych.

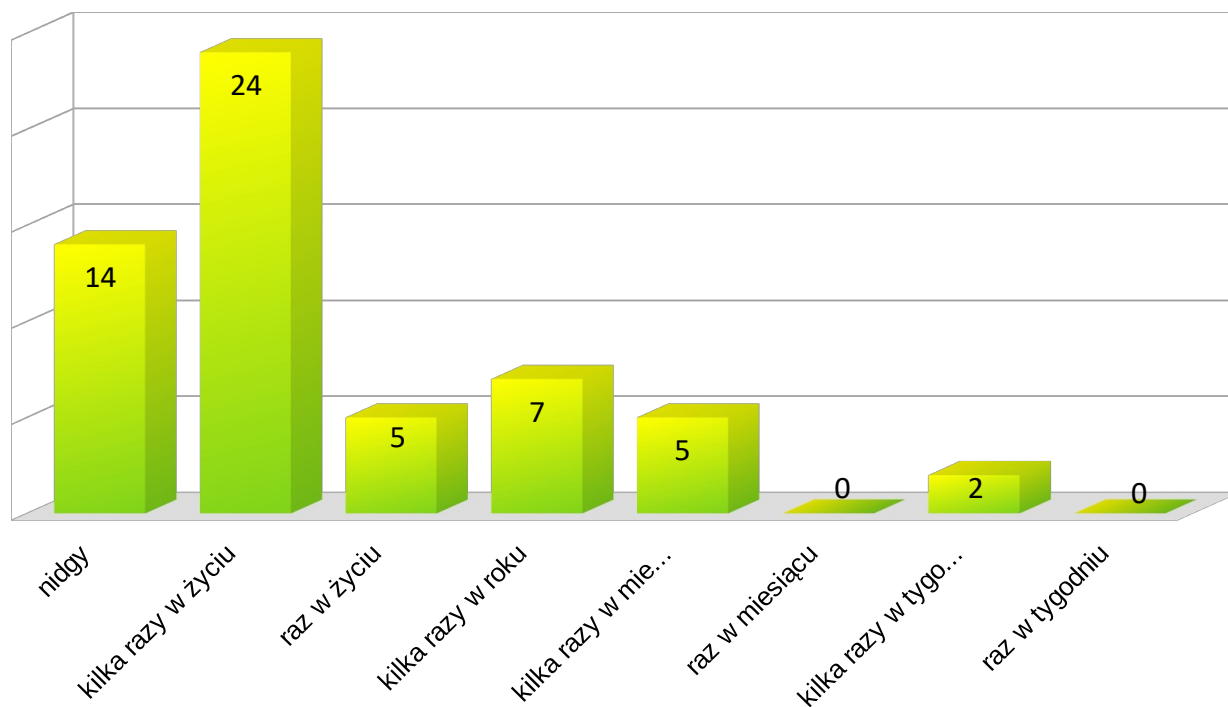
Rysunek 4: : Kto z Twojego otoczenia stosował wobec Ciebie wyżej wymienione formy przemocy?

Źródło: Opracowanie własne

Jak przedstawia powyższy rysunek respondenci najczęściej doświadczali przemocy ze strony koleżanki i kolegi (20), w dalszej kolejności od innych osób gdzie wskazywali dziadka, babcię, kuzyna (11). Respondenci najrzadziej wymieniali ojczyma (2), nauczyciela (1). Nikt z badanych nie wskazał macochy.

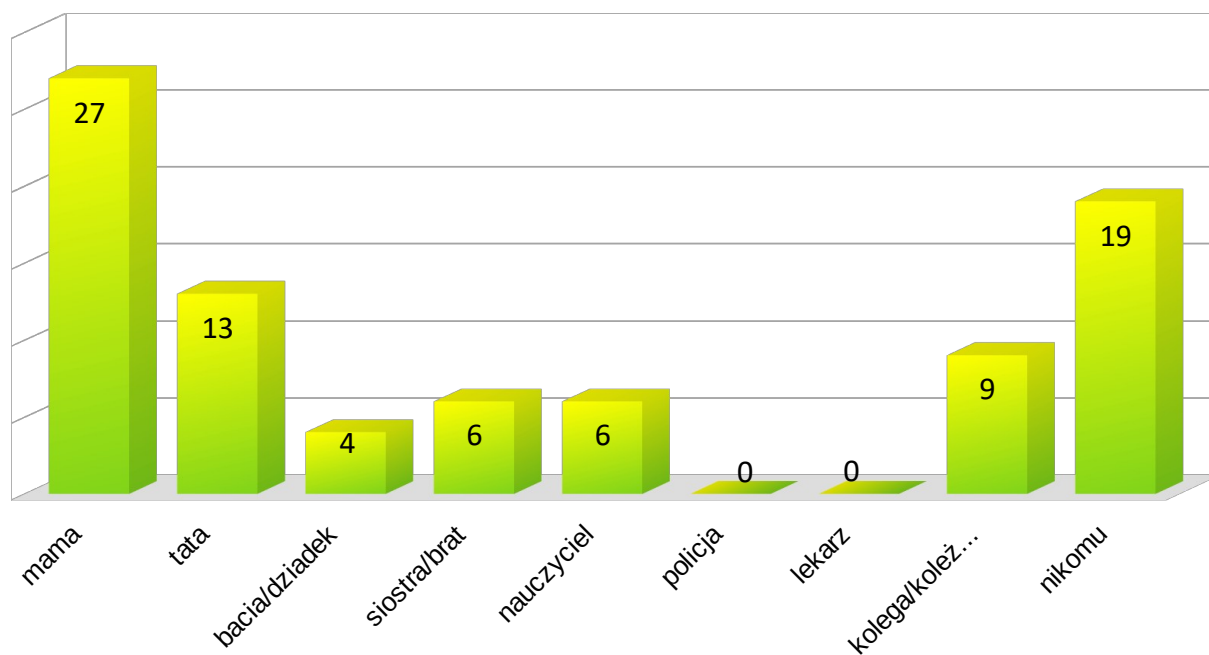
Rysunek 5: Jak często doświadczałaś/eś wyżej wymienionych form przemocy?

Źródło: Opracowanie własne

Pogłębiona analiza zebranego materiału badawczego wskazała w odpowiedzi na pytanie „Jak często doświadczałaś/eś niżej wymienionych form przemocy?“, że 24 badanych uczniów przemocy doznała kilka razy w życiu. 3 osoby nie wskazały żadnej z powyższych odpowiedzi.

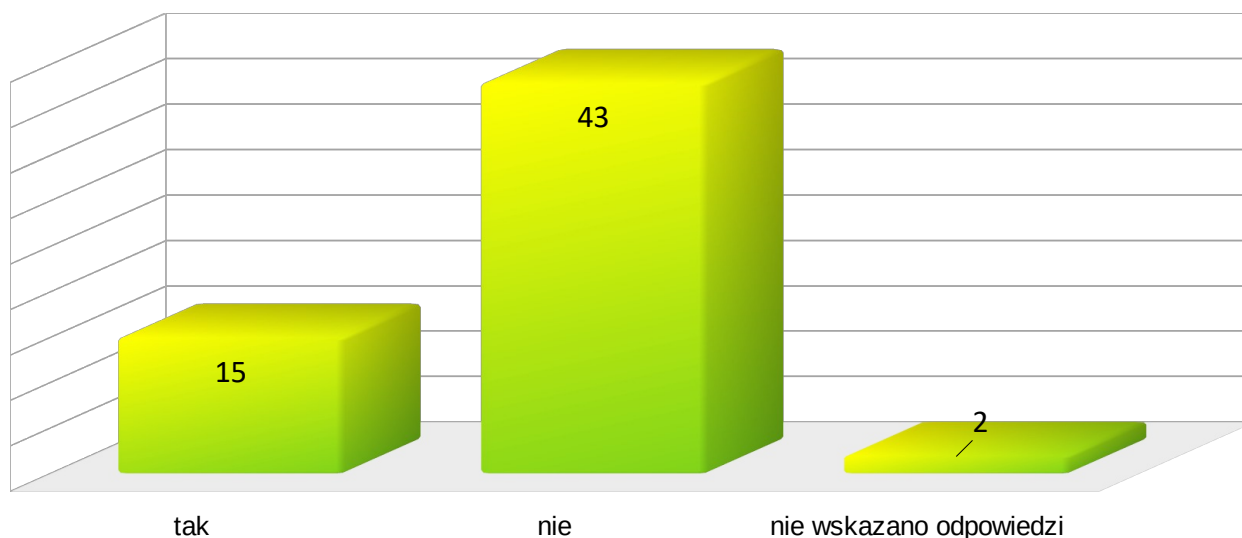
Rysunek 6: Czy mówiłaś/eś komukolwiek o stosowanej wobec Ciebie przemocy?

Źródło: Opracowanie własne

Jak przedstawia powyższy rysunek, większość uczniów powiedziała o tym problemie mamie (27). Nikt z respondentów nie zaznaczył wśród odpowiedzi lekarza i policjanta.

Rysunek 7: Czy wiesz co to „NIEBIESKA KARTA”?

Źródło: Opracowanie własne

Jak przedstawia powyższy rysunek 15 uczniów wie co to jest "Niebieska Karta". W pytaniu półotwartym "Czy wiesz co to jest „NIEBIESKA KARTA” po zaznaczeniu odpowiedzi "Tak" respondenci wyjaśniali:

Cyt.: "Jest to taka karta, którą zakłada się rodzinie gdy ktoś jest agresywny wobec swojej rodziny";

Cyt.: "To jest takie postępowanie policyjne";

Cyt.: "Po przemoc domowej sąd zakłada na rodzinę Niebieską Kartę. Jest to bezpieczna karta";

Cyt.: "Kiedy ktoś jest agresywny dla innej osoby";

Cyt.: "Jeśli ktoś jest agresywny i zostanie zgłoszony na policję, ma Niebieską Kartę";

Cyt.: "Jak w rodzinie jest przemoc, dzieci chodzą zaniedbane, głodne i nie umyte";

Cyt.: "Jak ktoś ma Niebieską Kartę to znaczy, że np. policja bardziej na niego uważa bo wcześniej stosował przemoc";

Cyt.: "Karta zakazu sądowego co do zbliżania się do dzieci";

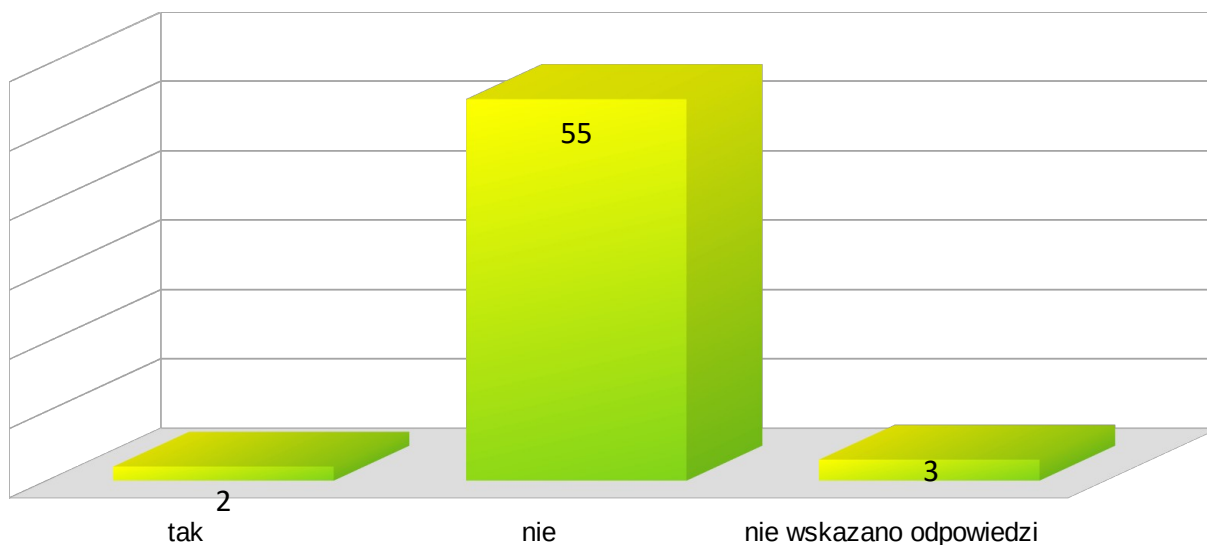
Cyt.: "Zakłada się to jak ma się przemoc w domu";

Cyt.: "Niebieska Karta jest zakładana gdy w domu jest przemoc domowa lub psychiczna ";

Cyt.: "Niebieska Karta to karta, którą stosuje się jak bije się kogoś i używa przemocy i policja przyjeżdża na kontrolę do domu";

Cyt.: "Że ten komu ją założysz nie będzie mógł się awanturować i się bić".

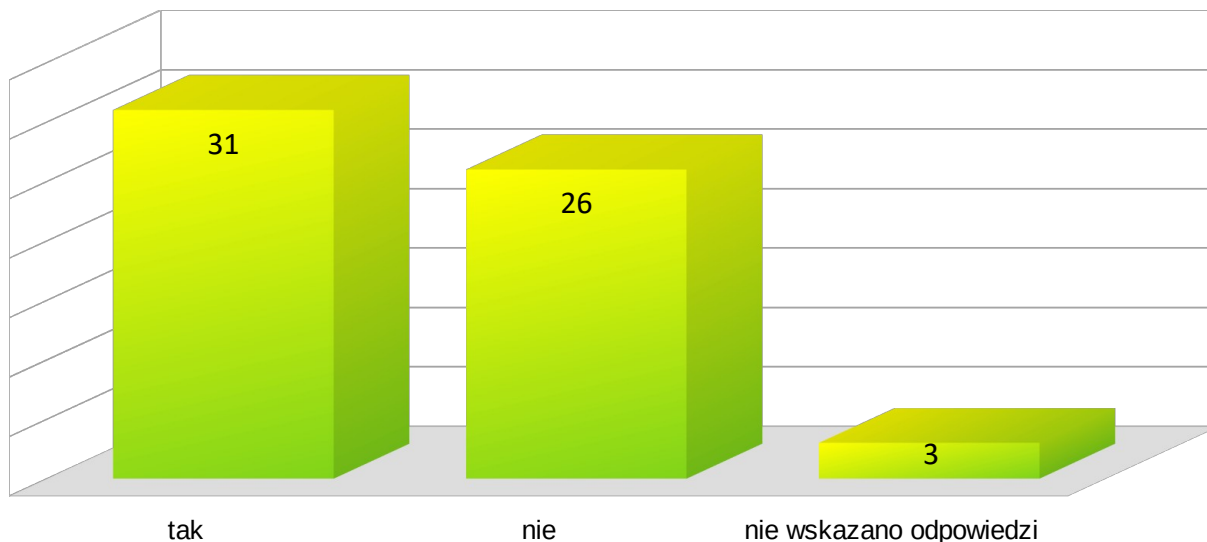
Rysunek 8: Czy wiesz co to jest „NIEBIESKA LINIA”?

Źródło: Opracowanie własne.

Zaledwie 2 ankietowanych wie co to jest "Niebieska Linia". Na pytanie półotwarte „Czy wiesz co to jest „ NIEBIESKA LINIA” 1 ankietowany wyjaśnił czym dla Niego jest Niebieska Linia : Cyt.: „ Pomoc/Pogotowie dla pokrzywdzonych”;

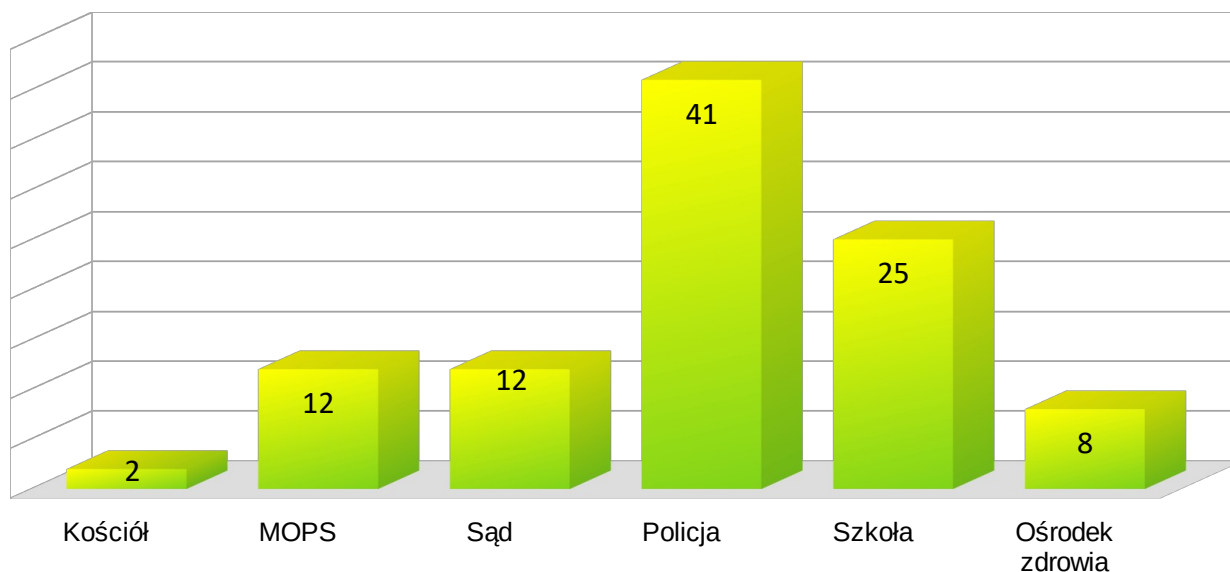
Rysunek 9: Czy wiesz gdzie szukać pomocy w gminie Nasielsk w przypadku doświadczenia przemocy?

Źródło: Opracowanie własne.

Bardzo ważnym wnioskiem, który wynika z badań jest stopień świadomości uczniów dwóch Szkół Podstawowych w Nasielsku dotyczący przemocy. Ponad połowa uczniów (31) wie gdzie szukać pomocy w gminie Nasielsk.

Rysunek 10: Twoim zdaniem na pomoc jakich instytucji może liczyć ofiara przemocy?

Źródło: Opracowanie własne

Według przedstawionych danych wynika, iż zdecydowana większość uczniów deklaruje znajomość różnych instytucji, które na terenie gminy Nasielsk pomagają ofiarom przemocy fizycznej lub psychicznej. Z badań wynika, że w świadomości uczniów pomoc w sytuacji występowania przemocy świadczą przede wszystkim dwa podmioty: Policja (41) i Szkoła (25). Mniej liczna grupa respondentów wskazała na takie instytucje, z których mogą skorzystać ofiary przemocy w gminie Nasielsk jak: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (12), Sąd (12), Ośrodek Zdrowia (8) oraz Kościół (2).

8. Program ochrony ofiar przemocy domowej.

Stworzenie odpowiednio dostosowanego do sytuacji gminy Nasielsk Programu przeciwdziałania przemocy domowej wymaga uporządkowania informacji poprzez analizę SWOT. Analiza SWOT jest narzędziem badawczym umożliwiającym kompleksowo określić mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia. Jest to niezbędne do zdiagnozowania obecnej sytuacji gminy oraz prognozowanych efektów. Analiza polega na zidentyfikowaniu czterech wspomnianych grup czynników, a także określeniu ich wpływu pozytywnego, jak i negatywnego na sytuację społeczną, ekonomiczną czy gospodarczą gminy.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca instytucji odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy domowej, • Otwartość instytucji na współpracę ze środowiskiem lokalnym, • Pomoc rodzinom zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych oraz ustawą o pomocy uprawnionym do alimentów, • Dobra znajomość środowiska, • Przygotowany personel, • Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarne • Programy na rzecz pomocy rodzinom, • Programy aktywizacji, • Funkcjonowanie PCPR w Nowym Dworze Mazowieckim. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak wystarczających środków finansowych na realizację zadań, • Brak badań służących ocenie efektywności programów profilaktycznych, • Utrwalanie w społecznej świadomości, w tym przez media, przekonania o bezkarności przemocy, obniżenie zaufania do instytucji prawa i systemu interwencyjnego, • Brak zatrudnionego superwizora, • Dużo dokumentacji, mało czasu na pracę socjalną.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwości prowadzenia kampanii społecznych na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, • Możliwości finansowania ze źródeł publicznych programów profilaktycznych i oddziaływań edukacyjno-korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc, • Możliwość korzystania z dotacji celowych, w tym na przeciwdziałanie przemocy, • Współpraca kuratorów i Policji w zakresie wzajemnego informowania się o osobach stosujących przemoc, 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak środków finansowych własnych, • Zjawisko przemocy domowej z problemem alkoholowym, • Niechęć do podejmowania terapii, • Złożoność problemów rodzin, • Zatrącanie się rodzinnych wartości, • Degradacja relacji rodzinnych, • Powiększanie się dysfunkcji rodzinnych, • Wzrost agresji wśród młodzieży.

• Coraz większa otwartość społeczeństwa na korzystanie z pomocy specjalistycznej,• Założenie grup samopomocy lub wsparcia.	

9. Cele programu.

Celem opracowanego Programu przeciwdziałania przemocy domowej jest przede wszystkim przeciwdziałanie występowaniu zjawiska przemocy domowej na terenie gminy Nasielsk. Ponadto, Program zakłada podniesienie skuteczności działań na rzecz osób doświadczających przemocy, a także osób stosujących przemoc wobec członków rodziny. Najważniejsze jest zniwelowanie na tyle, na ile jest to możliwe skali stosowanej przemocy w najbliższym otoczeniu. Cele zostaną zrealizowane w momencie zaangażowania całego gminnego systemu gwarantującego bezpieczeństwo mieszkańcom, a także zmagającego się z przeciwdziałaniem przemocy domowej. Zadania będą podejmowane przez wszystkie gminne jednostki, instytucje, a także organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Nasielsk na rzecz rodziny oraz szeroko pojmowanego bezpieczeństwa społecznego.

Cel główny:

Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenie skali tego zjawiska na terenie gminy Nasielsk.

Cele operacyjne:

1. Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy domowej, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji ofiar.
2. Zwiększenie kompetencji pracowników służb realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.
3. Zintensyfikowanie współpracy z instytucjami i organizacjami, działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy.
4. Zapewnienie pomocy ofiarom przemocy.
5. Badanie zjawisk związanych z przemocą domową.

Cel operacyjny 1:

Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie przyczyny i skutków przemocy domowej, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji ofiar.

Zadanie:

- upowszechnienie informacji na temat przemocy domowej, możliwości przeciwdziałania i ochrony przed przemocą,
- udostępnianie informacji w przedmiotowym zakresie m.in. na stronach internetowych,

Działania:

- opracowanie oraz dystrybucja ulotek na terenie szkół, instytucji oraz organizacji na temat zjawiska przemocy domowej,

Wskaźniki:

- liczba kampanii edukacyjnych na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej,
- liczba zorganizowanych konferencji i szkoleń edukacyjnych,
- liczba uczestników konferencji i szkoleń.

Cel operacyjny 2:

Zwiększenie kompetencji pracowników służb realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.

Zadanie:

- szkolenia grup zawodowych przedstawicieli służb i instytucji z obszaru przeciwdziałania przemocy domowej dla potrzeb współpracy w zespołach interdyscyplinarnych,

Działania:

- szkolenie z zakresu zjawiska przemocy domowej dla personelu poszczególnych instytucji i organizacji,
- szkolenie z zakresu współpracy w zespołach interdyscyplinarnych, przeznaczone dla pracowników socjalnych, dzielnicowych, pedagogów,

Wskaźniki:

- liczba zorganizowanych konferencji na temat przeciwdziałania przemocy domowej,
- liczba uczestników konferencji,
- liczba zorganizowanych szkoleń z obszaru przeciwdziałania przemocy domowej,
- liczba uczestników szkoleń i konferencji.

Cel operacyjny 3:

Zintensyfikowanie współpracy z instytucjami i organizacjami, działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy.

Działania:

- wypracowanie procedur współpracy pomiędzy służbami na rzecz efektywnego przeciwdziałania przemocy,
- regularne spotkania instytucji i organizacji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy,
- raportowanie działań oraz bieżąca wymiana obserwacji,

Wskaźniki:

- liczba spotkań polegających na wymianie doświadczeń przez przedstawicieli różnych podmiotów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej,

- liczba osób, które uczestniczyły w spotkaniach mających na celu wymianę doświadczeń przez przedstawicieli różnych podmiotów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej.

Cel operacyjny 4:

Zapewnienie pomocy ofiarom przemocy domowej.

Zadanie:

- udzielanie pomocy psychologicznej poprzez zajęcia, warsztaty, szkolenia adresowane do każdej grupy,

Działania:

- indywidualna pomoc adresowana do ofiar przemocy domowej,

Wskaźniki:

- liczba osób objętych pomocą,

Cel operacyjny 5:

Badanie zjawisk związanych z przemocą domową.

Działania:

- monitoring problemu oraz gromadzenie danych,
- coroczne przygotowywanie raportu ujmującego tendencje oraz zmiany w poszczególnych zjawiskach społecznych,

Wskaźniki:

- liczba i rodzaj opracowanych raportów lub materiałów.

10. Realizacja Programu.

Program przeciwdziałania przemocy domowej na lata 2023-2027 zostanie wdrożony w momencie podjęcia uchwały. Jest to program otwarty, umożliwiający dostosowanie założeń oraz samych działań do zmieniającego się otoczenia, w tym bieżących potrzeb uczestników. Program przeciwdziałania przemocy domowej zostanie wdrażany we współpracy ze służbami, instytucjami, organizacjami i innymi podmiotami odpowiadającymi za szeroko pojmowane bezpieczeństwo, w tym przeciwdziałanie przemocy domowej w gminie Nasielsk. Za realizację Programu odpowiada Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nasielsku. Ośrodek ponosi również odpowiedzialność za przeanalizowanie sygnalizowanych problemów związanych z realizacją programu, jak i potrzebę wprowadzenia zmian do przedstawionego dokumentu.

11. Adresaci oraz partnerzy Programu.

Beneficjentami Programu przeciwdziałania przemocy domowej w gminie Nasielsk będą:

- społeczność lokalna,
- osoby doświadczające przemocy domowej, w tym: dzieci, współmałżonkowie lub partnerzy, osoby starsze, osoby niepełnosprawne,
- osoby zagrożone występowaniem przemocy domowej (z tzw. grupy podwyższonego ryzyka),
- osoby stosujące przemoc domową,
- świadkowie przemocy domowej,
- instytucje oraz osoby podejmujące działania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w tym m.in. pracownicy socjalni, kuratorzy zawodowi, terapeuci, policjanci, pracownicy placówek opiekuńczo-wychowawczych, nauczyciele, pracownicy placówek leczenia odwykowego, pedagodzy, psychologowie, pracownicy służby zdrowia,
- organizacje pozarządowe.

Rolę koordynatora realizacji programu przeciwdziałania przemocy domowej w gminie Nasielsk będzie pełnił Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nasielsku. Partnerami w realizacji Programu będą wszystkie podmioty działające na rzecz osób znajdujących się w sytuacjach kryzysowych:

- Gmina Nasielsk,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
- Poradnia Uzależnień,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny do Spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej,
- Miejsko-Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Komisariat Policji,
- inne podmioty.

12. Monitoring i ewaluacja programu.

Program przeciwdziałania przemocy domowej powinien być monitorowany na bieżąco w celu wykrywania potencjalnych nieprawidłowości oraz ich korygowania. Ponadto, bieżące analizowanie sytuacji społecznej w gminie, ze szczególnym uwzględnieniem skali przemocy umożliwi dostosowanie ewentualnych założeń do zmieniających się warunków otoczenia. Monitoring powinien obejmować cały okres wdrażania Programu przeciwdziałania przemocy domowej. Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu oraz stwierdzić czy wyznaczone działania zmierzają w słusznym kierunku.

Ewaluacja powinna zostać przeprowadzona rok po wdrożeniu programu oraz rok po jego zakończeniu. Dzięki temu, będzie możliwe zestawienie sytuacji sprzed realizacji poszczególnych działań oraz po wdrożeniu ich w funkcjonowanie gminy.

13. Źródła finansowania.

Realizacja Programu odbywa się w oparciu o następujące środki finansowe:

- budżet gminy Nasielsk,
- wpływy z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych,
- budżet samorządu województwa,
- dotacja z budżetu państwa,

- fundusz organizacji pozarządowych.

Uzyskane środki finansowe przekazywane są na obsługę oraz funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego.

Uzasadnienie

W związku ze zmianą Ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2021r. poz. 1249) zgodnie z treścią art. 6 ust. 2 pkt 1 w/w ustawy zachodzi konieczność opracowania i realizacji nowego gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej.

Mając zatem na uwadze zakres obowiązków spoczywających na Gminie należy podjąć stosowną uchwałę w tym zakresie.